

Samordning av etater i sosialsektoren kan bli farlig

I Stortingsmelding nr. 14 (2002–2003) foreslås det å slå sammen Aetat, trygdeetat og sosialtjeneste til ett kontor. Forslaget vil få stor betydning for norsk sosialpolitikk. Meldingen er sendt i retur fra Stortingets sosialkomité. Dette betyr at det fortsatt er tid til å diskutere både meldingen og den ideologien regjeringen legger opp til med bl.a. endring i begrep fra «erhvervsmessig ufør» til «arbeidstakere med midlertidig eller varig redusert arbeidsevne».

Stortingsmelding nr. 14 (2002–2003) Samordning av Aetat, trygdeetaten og sosialtjenesten (1) ble presentert i Tidsskriftet nr. 3/2003 under tittelen Klart for Jobbetat og Pensjonsetat (2). Den ble omtalt som en ren gladmelding for Akademikerne og for det norske folket: «Alt i alt mener vi at en slik omlegging vil gi mer og bedre offentlig velferd,» sier Akademikerne leder. Meldingen er nå sendt i retur fra Stortingets sosialkomité til regjeringen. Dette betyr at det er tid til en sosialpolitisk diskusjon. Det er viktig fordi meldingen endrer norsk sosialpolitikk. Jeg vil beskrive endringene og dessuten ta opp to klare feil.

I meldingen innføres det nye begrepet «manglende arbeidsevne». I norsk sosial-

politikk har det til nå vært vanlig å snakke om tabellarisk uførhet, medisinsk uførhet og ervervsmessig uførhet. Jeg vil vise til en oversiktsartikkel av Steinar Westin om disse begrepene (3). Sandman-utvalget (4) diskuterte begrepet «arbeidsevne» for et par år siden. Våren 2003 kom arbeids- og administrasjonsminister Victor Norman med forslag om å bytte ut det kjente begrepet «yrkeshemmet» i arbeidsmiljøloven § 13 med begrepet «arbeidstaker med midlertidig eller varig redusert arbeidsevne» (5). På folkemunne vil det bli vanskeligere å være «uten arbeidsevne» enn å være «uten ervervsevne». Etter min mening er det en skjult ideologi i begrepsendringene, uten at det har vært en åpen sosialpolitisk diskusjon om dette. Men denne endringen ble vedtatt av Stortinget i vår og gjelder fra 30.4. 2003.

Når det gjelder kvaliteten, er det klare feil i meldingen. Det hevdes at «Det har vært en kraftig vekst sett under ett fra ca. 160 000 uførepensjonister i 1980 til 285 000 i 2001 (+ 78%), men med en stabilisering i en periode i første halvdel av 1990-tallet» (6). Sannheten er at det var en reduksjon både i antall uførepensjonister og antall nye uførepensjonister i årene 1992–94. I Sandman-utvalget (4) vises dette klart av figur 4.7 på side 44 (fig 1). Og utvalget beskriver det slik: Antall personer som mottok uførepensjon steg kraftig på slutten av 1980-tallet, og nådde et foreløpig toppunkt i 1991–92. Fra 1992 og frem til 1994 var det en liten nedgang, mens det de siste årene igjen har vært en betydelig økning.

En grovere feil finner vi i skildringen av innstrammningene i yrkesmessig attføring (7). I beskrivelsen av yrkesrettet attføring står det kort: «1994 – Forvaltningen av ytelsene under yrkesrettet attføring ble overført fra trygdeetaten til Aetat.» Meldingen «glemmer» å nevne innstrammningene i attføringsstønad fra høsten 1994. Tidligere hadde attføringsklienter fått dekket reiseutgifter, skoleutgifter og reelle utgifter til bolig under attføring. Fra høsten 1994 ble det innført egne normer og alle reelle utgifter ble ikke lenger dekket. Stønaden til husholdningsutgifter ble helt fjernet for nye attføringsklienter fra 2002. Det er utrolig at dette ikke blir nevnt i meldingen siden Arbeidssøkendes Forening gikk til retts sak om dette og saken til slutt ble avgjort i Høyesterett.

Forslaget om oppdeling i én jobbetat og én pensjonsetat vil føre til at en 30-årig schizofren med uføretrygd vil måtte møte hos Jobbetat i 37 år for å bli forsøkt utført i 37 år før han/hun som 67-åring kan gå over til få ytelsene fra Pensjonsetat. En frisk og arbeidsfør kvinne som får barn, vil imidlertid etter fødselen kunne gå til Pensjonsetat for å få kontantstøtte til barnepass som passiv trygdemottaker. Dette virker urimelig. Det er uten tvil byråkratiske hindringer i dagens system. Men hovedproblemet er etter min mening innstrammningene i attførings-systemet, som har ført til at mange attføringsklienter må gå både til Aetat og til sosialkontoret fordi ytelsene er for lave. En teknisk nyskaping med ett kontor og én dør hjelper ikke hvis denne døren er for lav og ytelsene for lave. Jeg har tatt opp denne kritikken av meldingen i et innlegg i tidsskriftet *Velferd* (8) tidligere i år.

Etter at Stortingsmelding nr. 14 (2002–2003) nå er sendt i retur til regjeringen, er det viktig at norske leger setter seg inn i meldingen og deltar i debatten. For den inneholder forslag som både er spennende og skremmende og som vil endre den sosialpolitiske hverdagen i Norge.

Odd Storsæter

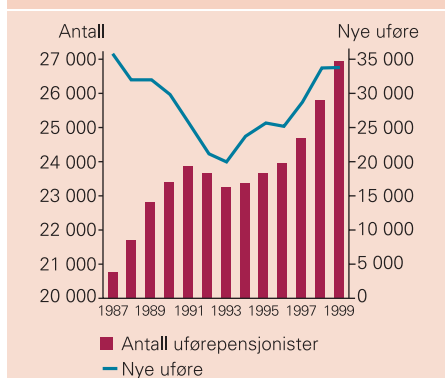
ostorsae@online.no

St. Olavs Hospital
Psykisk Helsevern
Psykiatrisk Ungdomsteam
7011 Trondheim

Litteratur

1. St.meld. nr. 14 (2002–2003). Samordning av Aetat, trygdeetat og sosialtjenesten.
2. Toven KE. Klart for Jobbetat og Pensjonsetat. Tidsskr Nor Lægeforen 2003; 123: 373.
3. Westin S. Ervervsmessig uførhet – et forhold mellom individets ressurser og arbeidslivets krav. I: Bruusgaard D, Hatland A, Syse A, red. Et nødvendig gode. Folketrygdens plass i velferdssammenheng. Oslo: AdNotam Gyldendal, 1994: 133–46.
4. Norges offentlige utredninger. Sykefravær og uførepensjonering. Et inkluderende arbeidsliv. NOU 2000: 27. Oslo: Statens forvaltningstjeneste, Seksjon statens trykning, 2000.
5. Ot.prp. nr. 18 (2002–2003). Om endringer i lov 4. februar 1977 nr. 4 om arbeidervern og arbeidsmiljø mv. (tilrettelegging for og oppfølging av sykmeldte mv.) og om endringer i folketrygdloven, brann- og eksplosjonsvernloven og ertilsynet.
6. St.meld. nr. 14 (2002–2003) Samordning av Aetat, trygdeetat og sosialtjeneste: 58.
7. St.meld. nr. 14 (2002–2003) Samordning av Aetat, trygdeetat og sosialtjeneste: 65.
8. Storsæter O. Mange faller ut ved en «gigantisk snuoperasjon». *Velferd* 2003; nr: 2: 18–9.

Figur 1

Antall uførepensjonister og nye uførepensjonister per år 1989–1998 (4, figur 4.7)